

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΑΝΤΙΠΑΡΑΘΕΣΕΩΝ

στα Επίπεδα της Υψηλής και της Στρατιωτικής Στρατηγικής

του Παναγιώτη Μαυρόπουλου*

Γενικά

Ένα από τα δημοφιλή αποφθέγματα μεταξύ των μελετητών της στρατιωτικής επιστήμης και τέχνης, το οποίο αποδίδεται στον Καγκελάριο Όττο φον Μπίσμαρκ είναι αυτό που αναφέρεται στην μελέτη της στρατιωτικής ιστορίας: «Μόνο οι ηλίθιοι μαθαίνουν από τα λάθη τους, εγώ μαθαίνω από τα λάθη των άλλων». Η ευρεία αποδοχή του συγκεκριμένου αποφθέγματος αποδεικνύει την αξία της μελέτης παρελθόντων ιστορικών γεγονότων ως μέσο για την κατανόηση και επιβεβαίωση της ισχύος της θεωρίας του πολέμου και της στρατηγικής. Αυτό αποτελεί και την απάντηση στο υποκρυπτόμενο και φυσιολογικά απορρέον από τον τίτλο του άρθρου ερώτημα, «ποιος είναι ο σκοπός της στρατηγικής ανάλυσης». Η στρατηγική ανάλυση των ιστορικών γεγονότων, και στη συγκεκριμένη περίπτωση παρελθόντων αντιπαραθέσεων ή/και πολέμων, αναλαμβάνεται για λόγους κατανόησης της σχετικής θεωρίας και επιβεβαίωσης της ισχύος εννοιών και αρχών που σχετίζονται με τον πόλεμο και την στρατηγική, με τελικό προϊόν μια συνοπτική και σχετικά απλή ανάλυση, με βάση, πρωτίστως, διαθέσιμες στο ευρύ κοινό πληροφορίες από ανοικτές πηγές. Ο επιθετικός προσδιορισμός *στρατηγική* υπονοεί ότι η ανάλυση γίνεται σε επίπεδο πολέμου, με τον συσχετισμό των πολεμικών γεγονότων με τις έννοιες της θεωρίας του πολέμου και της στρατηγικής. Μέσα από την ανάλυση γίνεται μια αναφορά σε όλες τις έννοιες της θεωρίας και ασκείται κριτική της πολεμικής δραστηριότητας ως προς την κάθε μία από αυτές. Μια διαφορετική προσέγγιση της στρατηγικής ανάλυσης είναι αυτή που γίνεται για αυστηρά επαγγελματικούς λόγους και απευθύνεται σε κυβερνητικά όργανα. Μια τέτοια επαγγελματική ανάλυση απαιτεί πρόσβαση σε εξειδικευμένες και διαβαθμισμένες πληροφορίες, εξειδικευμένο προσωπικό για κάθε τομέα της ανάλυσης (διπλωματία, οικονομία, κλπ) και γενικά εκτεταμένους πόρους (κονδύλια και προσωπικό).

Η ανά χείρας περιγραφή της στρατηγικής ανάλυσης, σε μια προσπάθεια να είναι κατά το δυνατόν πλήρης, κατέληξε να είναι εξαιρετικά λεπτομερής. Όμως, η ανάλυση μιας συγκεκριμένης αντιπαραθέσης ενδεχομένως δεν είναι απαραίτητο να εξετάζει όλα τα αναφερόμενα θέματα, είτε επειδή ορισμένα δεν την αφορούν, είτε επειδή δεν διατίθενται επαρκή στοιχεία, είτε εξαιτίας άλλων περιορισμών. Η ιδιαιτερότητα της εκάστοτε εξεταζόμενης περίπτωσης απαιτεί την κριτική σκέψη του συντάκτη της, ο οποίος είναι αυτός που θα κρίνει αν πρέπει να παραλείψει ορισμένα από τα επί μέρους θέματα της ανάλυσης που περιλαμβάνονται στην παρούσα περιγραφή, τα οποία κατά την κρίση του δεν σχετίζονται με την συγκεκριμένη περίπτωση. Επίσης, η ανάλυση συγκεκριμένων σημείων περισσότερο από κάποια άλλα, εξαρτάται από το σκοπό και τον προσανατολισμό της ανάλυσης, και επαφίεται στην κρίση του συντάκτη.

Η περιγραφή αναφέρεται στη στρατηγική ανάλυση μιας αντιπαραθέσης του παρελθόντος μεταξύ δύο ή περισσότερων διεθνών δρώντων για την οποία διατίθενται επαρκείς πληροφορίες. Οι εμπλεκόμενοι δρώντες μετέρχονται τους διαθέσιμους κατάλληλους συντελεστές ισχύος, πλην του πολέμου, στο πλαίσιο της υψηλής στρατηγικής που έχουν σχεδιάσει για την επίλυση της διαφοράς τους. Η αποτυχία της συγκεκριμένης

υψηλής στρατηγικής (του ενός ή αμφοτέρων) οδηγεί σε προσφυγή στον πόλεμο και συνεπώς στην υλοποίηση της σχεδιασθείσας από τους αντιπάλους στρατιωτικής στρατηγικής. Με τη λήξη του πολέμου τερματίζεται η αντιπαράθεση, με την επίτευξη, ολική ή μερική, ή την αποτυχία επίτευξης των πολιτικών σκοπών των εμπλακέντων δρώντων. Σε μια τέτοια περίπτωση, μια πλήρης στρατηγική ανάλυση γίνεται σε δύο επίπεδα: της υψηλής και της στρατιωτικής στρατηγικής.

Η ανάλυση στο επίπεδο της στρατιωτικής στρατηγικής αφορά στον πόλεμο και όχι στις επί μέρους μάχες οι οποίες αποτελούν αντικείμενο της τακτικής ανάλυσης. Παρόλα αυτά η αναφορά στα αποτελέσματα των μαχών και στη συμβολή της καθεμιάς από αυτές στην επίτευξη ή όχι του στρατιωτικού σκοπού είναι όχι μόνο απαραίτητη, αλλά και επιβεβλημένη για λόγους πληρότητας της ανάλυσης.

Η θεωρία της στρατηγικής διαθέτει αναλυτικά εργαλεία τα οποία μπορεί να χρησιμοποιήσει κατά την κρίση του ο συντάκτης στο πλαίσιο της ανάλυσης, όπως ο Σκοπός τα Μέσα και οι Τρόποι, ο Φόβος η Τιμή και το Συμφέρον, η Παράδοξη Τριάδα του Κλαούζεβιτς, το δόγμα Weinberger, η θεωρία του δίκαιου πολέμου, η άμεση και η έμμεση προσέγγιση. Τα εργαλεία αυτά βρίσκονται στον πυρήνα της στρατηγικής ανάλυσης, και κατά συνέπεια είναι αναγκαία, όχι όμως επαρκή, οπότε απαιτείται μια ευρύτερη προσέγγιση για την κατανόηση του γενικού πλαισίου εντός του οποίου εξελίχθηκε η συγκεκριμένη αντιπαράθεση.

Η εξέταση της στρατηγικής ανάλυσης μπορεί να γίνει από τη σκοπιά του ενός ή και όλων των εμπλεκόμενων. Η δεύτερη περίπτωση έχει το πλεονέκτημα της πιο ισόρροπης, πλήρους και αμερόληπτης ανάλυσης. Όμως, άλλοι παράγοντες, όπως η έλλειψη επαρκών πληροφοριών, μπορεί να επιβάλουν τον περιορισμό της ανάλυσης από τη σκοπιά του ενός μόνο δρώντος.

Διεθνές περιβάλλον, γεωγραφία, επιδιώξεις, κέντρο βάρους

Το ιστορικό υπόβαθρο της αντιπαράθεσης είναι απαραίτητο για την κατανόηση της ανάλυσης από τον αναγνώστη, και κατά συνέπεια είναι εξαιρετικά χρήσιμη μια σύντομη και γενική επισκόπηση των κυριοτέρων γεγονότων της αντιπαράθεσης, τόσο σε πολιτικό όσο και σε στρατιωτικό επίπεδο, η οποία πρέπει να προηγείται της ανάλυσης.

Η προσέγγιση της θεωρούμενης αντιπαράθεσης δεν μπορεί παρά να γίνει εκ των άνω προς τα κάτω, από το γενικό προς το ειδικό, για λόγους ορθολογισμού στην ανάλυση, οργάνωσης και καλύτερης κατανόησης από την πλευρά του αναγνώστη. Στην οροφή της στρατηγικής ανάλυσης βρίσκεται η εξέταση του διεθνούς περιβάλλοντος ασφαλείας. Προφανώς δεν πρόκειται περί μιας διεθνολογικής ανάλυσης και κατά συνέπεια η εξέταση δεν απαιτείται να έχει την ανάλογη έκταση και πληρότητα, αλλά να επικεντρώνεται στα κύρια σημεία και κυρίως στα συμπεράσματα μιας τέτοιας εξειδικευμένης ανάλυσης. Η εξέταση του διεθνούς περιβάλλοντος πρέπει να περιλαμβάνει κατ' ελάχιστον τον υφιστάμενο συσχετισμό ισχύος των διεθνών δρώντων, τα συμφέροντα των υπερδυνάμεων και των μεγάλων δυνάμεων στην ευρύτερη περιοχή της αντιπαράθεσης και εντός του πλαισίου της, την σχέση των εμπλεκόμενων δρώντων με υφιστάμενες συμμαχίες, υπερδυνάμεις, μεγάλες δυνάμεις που έχουν τη δυνατότητα και τη θέληση να επηρεάσουν την εν λόγω αντιπαράθεση. Είναι επίσης απαραίτητη η σχετική αναφορά στη διάκριση των εμπλεκόμενων δρώντων σε αναθεωρητικές δυνάμεις και σε δυνάμεις που επιθυμούν την

διατήρηση της υφιστάμενης κατάστασης, με βάση την οποία οι δυνάμεις θα διακριθούν σε αυτές που βρίσκονται σε επίθεση ή σε άμυνα, σε πολιτικοστρατηγικό επίπεδο.

Η γεωστρατηγική αξία του θεάτρου της αντιπαράθεσης και ενδεχομένως μελλοντικού θεάτρου πολέμου, σε συνδυασμό με την προηγηθείσα ανάλυση τους διεθνούς περιβάλλοντος, είναι εξαιρετικά σημαντική για τα αίτια, την κήρυξη του πολέμου, την εξέλιξη της αντιπαράθεσης, και τη διεξαγωγή των πολεμικών επιχειρήσεων, ακόμα και για τον τερματισμό του. Κατά συνέπεια, η ανάλυση – αξιολόγηση του ευρύτερου χώρου της αντιπαράθεσης από γεωστρατηγική άποψη είναι εκ των ων ουκ άνευ για τη στρατηγική ανάλυση. Η μορφολογία του εδάφους του θεάτρου, από την άποψη της ύπαρξης θαλασσών, ξηράς, νήσων, ορεινών όγκων, λιμνών, ποταμών, πεδιάδων, η σχέση του χώρου με τις γειτονικές περιοχές, και η σημασία όλων αυτών των γεωγραφικών χαρακτηριστικών στην οικονομική και κοινωνική ζωή των λαών των εμπλεκόμενων δρώντων, παίζουν σημαντικό ρόλο στην απόφαση προσφυγής στον πόλεμο, στη διεξαγωγή των επιχειρήσεων και στην έντασή τους. Η μορφολογία του θεάτρου του πολέμου είναι επίσης καθοριστική για το είδος του ενδεχόμενου πολέμου (χερσαίος, ναυτικός, κλπ).

Στη συνέχεια είναι απαραίτητη μια σύντομη αναφορά στα γενικά συμφέροντα και στις ευρύτερες επιδιώξεις των εμπλεκόμενων δρώντων, στο βαθμό που είναι γνωστά ή μπορούν να συναχθούν, τα οποία ουσιαστικά διαμορφώνουν το γενικό περιβάλλον ασφαλείας και έχουν τη δυναμική να αναδείξουν τους δρώντες σε στρατιωτικές απειλές, σε περίπτωση που αυτοί θεωρούν ότι θίγονται ζωτικά τους συμφέροντα. Από την ανάλυση αυτή των εθνικών συμφερόντων και των επιδιώξεων προκύπτει ή μπορεί να προσδιοριστεί το διακύβευμα και τα αίτια της αντιπαράθεσης. Για την ανάλυση των αιτίων μπορεί να χρησιμοποιηθεί το αναλυτικό εργαλείο από τον Θουκυδίδη, ο οποίος αποδίδει τη συμπεριφορά των διεθνών δρώντων στο φόβο, στην τιμή και στο συμφέρον, χωρίς όμως να είναι απαραίτητο. Μια τέτοια ανάλυση είναι σαφώς θεωρητική. Ο συντάκτης της ανάλυσης μπορεί και πρέπει να αναφερθεί στα συγκεκριμένα αίτια της του ενδεχόμενου πολέμου.

Οι πολιτικοί σκοποί των εμπλεκόμενων πολιτικών οντοτήτων (δρώντων) είναι το κυριότερο στοιχείο της ανάλυσης και αυτό το οποίο βρίσκεται στον πυρήνα της. Ο πολιτικός σκοπός προκύπτει από τα εθνικά συμφέροντα και τις επιδιώξεις των δρώντων, και είναι δυνατόν να έχει διατυπωθεί ρητά από τους ίδιους ή να συνάγεται από τα λοιπά στοιχεία της αντιπαράθεσης. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δίνεται στη διατύπωση του πολιτικού σκοπού, η οποία πρέπει να γίνεται σε υψηλό επίπεδο (για παράδειγμα, η πλήρης υποταγή του αντιπάλου), χωρίς περιττές δεσμευτικές λεπτομέρειες, και χωρίς ανάλυσή του σε επί μέρους στόχους. Όμως, είναι εξαιρετικά πιθανόν ο δηλούμενος πολιτικός σκοπός να υποκρύπτει κάποιον άλλον ο οποίος δεν μπορεί να διακηρυχθεί δημοσίως, διότι ενδεχομένως είναι εξαιρετικά ιδιοτελής, πειθαναγκαστικός και κατά συνέπεια έρχεται σε αντίθεση με το διεθνές δίκαιο, τις γενικά αποδεκτές πανανθρώπινες αξίες του ΟΗΕ, και γενικότερα με το ευρύτερο περί δικαίου αίσθημα της διεθνούς κοινής γνώμης. Στην περίπτωση αυτή της ύπαρξης αμφιβολιών περί της ειλικρίνειας κάποιου πολιτικού σκοπού, αυτές πρέπει να διατυπώνονται με την ανάλογη επιχειρηματολογία.

Στο σημείο αυτό είναι δυνατόν να γίνει μια πρώτη αναφορά στο κέντρο βάρους των εμπλεκόμενων. Ένα τέτοιο κέντρο βάρους βρίσκεται σε πολιτικό επίπεδο και έχει ιδιαίτερη σημασία δεδομένου ότι η αξία του υπερβαίνει την αξία των αντιστοίχων κέντρων βάρους

σε χαμηλότερα επίπεδα (εάν δεχθούμε ότι υπάρχουν τέτοια).¹ Είναι εξαιρετικά απίθανο να υπάρχουν πληροφορίες περί προσδιορισμού του κέντρου βάρους από τους εμπλεκόμενους και κατά συνέπεια θα πρέπει να προσδιοριστεί από τον συντάκτη της ανάλυσης με βάση την εξέλιξη της αντιπαράθεσης, η οποία του είναι γνωστή.

Έχοντας μέχρι αυτό το σημείο αναφερθεί στη γενική κατάσταση ασφαλείας και τις επιδιώξεις και τους πολιτικούς σκοπούς των δρώντων, μπορούμε να προχωρήσουμε στην ανάλυση της στρατηγικής τους στο επίπεδο της υψηλής στρατηγικής.

Υψηλή στρατηγική

Με δεδομένους τους πολιτικούς σκοπούς των δρώντων εντός του συγκεκριμένου περιβάλλοντος ασφαλείας, μπορούν πλέον να εξετασθούν τα μέσα που έχουν στη διάθεσή τους και ο τρόπος με τον οποίο έχουν σχεδιάσει να τα χρησιμοποιήσουν για την επίτευξη των σκοπών τους. Μια συνιστώμενη προσέγγιση είναι η ανάλυση των συντελεστών ισχύος, ήτοι της διπλωματίας, της οικονομίας, της στρατιωτικής ισχύος, των πληροφοριών και της ήπιας ισχύος (με την έννοια όλων των άλλων μέσων που διατίθενται). Η ανάλυση της στρατιωτικής ισχύος θα μπορούσε να αναβληθεί και να γίνει στο πλαίσιο της στρατιωτικής στρατηγικής, πλην όμως, δεδομένου ότι στο επίπεδο της υψηλής στρατηγικής χρησιμοποιείται ως απειλή χρήσης βίας, απαιτείται η γνώση των στρατιωτικών δυνατοτήτων και της σχέσης ισχύος των διαφωνούντων πολιτικών οντοτήτων. Σε περίπτωση αποτυχίας του σχεδίου της υψηλής στρατηγικής και προσφυγής στον πόλεμο, ενδεχομένως να απαιτηθεί περαιτέρω ανάλυση των στρατιωτικών δυνατοτήτων των εμπλεκόμενων μερών, η οποία θα γίνει στο πλαίσιο της ανάλυσης της στρατιωτικής στρατηγικής.

Η ανάλυση της διπλωματίας περιλαμβάνει αναπόφευκτα την επανάληψη ορισμένων από τα στοιχεία που έχουν ήδη αναφερθεί στην ανάλυση του διεθνούς περιβάλλοντος ασφαλείας, δεδομένου ότι αναφέρεται στη θέση του κάθε αντιπάλου στο παγκόσμιο και περιφερειακό σύστημα κατανομής ισχύος, στις υφιστάμενες συμμαχίες των εμπλεκόμενων, στην ισορροπία ισχύος στην περιοχή, στα παράθυρα ευκαιρίας που έχουν παρουσιαστεί ή ενδεχομένως παρουσιαστούν στο μέλλον, στα ενδεχόμενα κενά ισχύος στην περιοχή και πρωταρχικά στη δυνατότητα διαμόρφωσης του διεθνούς περιβάλλοντος ασφαλείας από μέρους των αντιπαρατιθεμένων δρώντων (σύναψη κατά περίπτωση συμμαχιών, υπογραφής συμφώνων μη επιθέσεως, παροχής οικονομικής και στρατιωτικής βοήθειας, κλπ). Η δυνατότητα κινητοποίησης της διεθνούς κοινότητας ή περιφερειακών οργανισμών από και υπέρ κάποιου δρώντος είναι ένα μέτρο της διπλωματικής του ισχύος και πρέπει να επισημαίνεται. Η αναφορά στην εξωτερική πολιτική των κυβερνήσεων είναι ενδεχομένως απαραίτητη και σίγουρα ενισχυτική της ανάλυσης.

Η ανάλυση της οικονομίας ως συντελεστού ισχύος περιλαμβάνει μια γενική εκτίμηση των οικονομικών δυνατοτήτων της χώρας. Στο πλαίσιο αυτό είναι χρήσιμο να εξετασθούν θέματα όπως ο βαθμός αυτάρκειας, οι εισαγωγές σε τρόφιμα και πρώτες ύλες και το εμπορικό ισοζύγιο, το χρέος, η πιστοληπτική ικανότητα και η δυνατότητα σύναψης δανείων από το εξωτερικό, η βιομηχανική και γενικότερα η παραγωγική της βάση, οι δυνατότητες παραγωγής της υφιστάμενης αμυντικής βιομηχανίας σε πολεμικό υλικό και ανταλλακτικά, η

¹ Μαυρόπουλος, Παναγιώτης, *Το Κέντρο Βάρους*, Γεωστρατηγική Νο 17, Ιούνιος - Δεκέμβριος 2009: 168-205.

δυνατότητα συντήρησης ενός παρατεταμένου πολέμου, η δυνατότητα εφαρμογής οικονομικών κυρώσεων εις βάρος του αντιπάλου, η αντοχή στην εφαρμογή οικονομικών κυρώσεων εις βάρος της, κλπ.

Η ανάλυση της στρατιωτικής ισχύος αναφέρεται στις γενικές δυνατότητες και αδυναμίες των ενόπλων δυνάμεων των ενδεχομένων αντιπάλων, σε υψηλό πάντοτε επίπεδο. Θέματα στα οποία πρέπει να γίνει αναφορά και να σχολιασθούν είναι το σύστημα στρατολόγησης (το είδος του στρατεύματος, επαγγελματικός, μισθοφορικός, εθνικός στρατός, κλπ, σε συνάρτηση με το ηθικό του), οι στρατολογικές δυνατότητες της χώρας (δημογραφία), ο χρόνος ολοκλήρωσης της επιστράτευσης, η αριθμητική και ποιοτική του κατάσταση, τα οπλικά συστήματα, η οργάνωση, και γενικά οι δυνατότητες του στρατεύματος στην ειρήνη. Όλα τα προαναφερθέντα πάντοτε σε αντιδιαστολή με τις αντίστοιχες δυνατότητες του ενδεχομένου αντιπάλου του.

Οι πληροφορίες ως συντελεστής ισχύος στο επίπεδο αυτό αναφέρονται κατά βάση στην κατανόηση του λαού του αντιπάλου και στην ικανότητα εκμετάλλευσης των δυνατοτήτων και των αδυναμιών του για την επίτευξη του πολιτικού σκοπού. Οίκοθεν νοείται ότι πληροφορίες εκμεταλλεύσιμες στο επίπεδο της κυβέρνησης, όπως και ο τρόπος που επηρεάζουν της εξέλιξη της αντιπαράθεσης, πρέπει να επισημαίνονται.

Η αναφορά στην ήπια ισχύ² των αντιπάλων, όπως επίσης και σε κάθε κατάλληλο μέσο (θρησκεία, πολιτισμός, κλπ) είναι απαραίτητη για την πλήρη ανάλυση των διαθεσίμων μέσων για την προώθηση των πολιτικών τους σκοπών. Αν και το μέτρο των δυνατοτήτων αυτού του είδους των μέσων είναι περιορισμένο, η ανάλυση είναι απαραίτητη στις περιπτώσεις που αυτές έχουν τη δυναμική να επηρεάσουν την εξέλιξη της αντιπαράθεσης.

Η υψηλή στρατηγική, με τη στενή της έννοια, είναι η ενορχήστρωση των διαθεσίμων μέσων για την υλοποίηση των πολιτικών επιδιώξεων. Με γνωστές πλέον τις επιδιώξεις και τις δυνατότητες του κάθε δρώντος, η ανάλυση μπορεί να προχωρήσει στην καταγραφή του τρόπου χρήσης των συντελεστών ισχύος προς την κατεύθυνση της επίτευξης του αντίστοιχου πολιτικού σκοπού και της εξέλιξης της αντιπαράθεσης, όπως επίσης και των επιπτώσεών της στη γενική κατάσταση. Στο πλαίσιο της ανάλυσης γίνεται αναφορά σε κάθε δραστηριότητα στους τομείς της διπλωματίας, της οικονομίας, των πληροφοριών και των ενόπλων δυνάμεων, η οποία σχετίζεται με την αντιπαράθεση, τόσο των άμεσα εμπλεκόμενων δρώντων όσο και άλλων οι οποίοι θεωρούν ότι διακυβεύονται συμφέροντά τους. Τέτοιες δραστηριότητες είναι η εμπλοκή διεθνών οργανισμών, όπως ο ΟΗΕ, μετά από πρόσκληση του ενός ή και όλων των εμπλεκόμενων, πρωτοβουλίες διαμεσολάβησης με ενεργοποίηση της διεθνούς κοινότητας, διεθνείς διασκέψεις, διακοπές διπλωματικών σχέσεων, επιβολή οικονομικών κυρώσεων (όπως εις βάρος του Ιράκ πριν το 2003, του Ιράν, κ.α.), εφαρμογή διπλωματικών μέτρων (Μέτρα Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης), αναστολή συμμετοχής σε διεθνείς οργανισμούς, ενεργοποίηση στρατευμάτων (επιστράτευση, μετασταθμεύσεις σχηματισμών ή/και μονάδων), διεξαγωγή ασκήσεων εκτός προγραμματισμού, κλπ. Ιδιαίτερα σημαντικός είναι ο σχολιασμός των αποτελεσμάτων της δραστηριότητας και των επιπτώσεών τους στην επίτευξη των επιδιώξεων εκάστου δρώντος και τελικά στην εξέλιξη της αντιπαράθεσης.

² Nye, Joseph. *Ήπια Ισχύς: Το μέσο επιτυχίας στην παγκόσμια πολιτική*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, 2005.

Στην ανάλυση του τρόπου χρήσης των συντελεστών ισχύος μπορεί να γίνει αναφορά σε αρχέτυπες στρατηγικές που χρησιμοποιήθηκαν στην εξέλιξη της αντιπαράθεσης, με την επισήμανση των προσαρμογών οι οποίες έγιναν στις ιδιαίτερες συνθήκες της συγκεκριμένης περίπτωσης. Παραδείγματα τέτοιων στρατηγικών είναι η ανάσχεση, η αποτροπή, ο πειθαναγκασμός, κλπ.

Η εξέλιξη της συγκεκριμένης αντιπαράθεσης είναι απόδειξη της επιτυχίας ή της αποτυχίας της υψηλής στρατηγικής των εμπλεκόμενων δρώντων. Το τελικό κριτήριο είναι η εκπλήρωση, μερική ή ολική, ή όχι των επιδιώξεών τους. Η ανάλυση και ο σχολιασμός των αποτελεσμάτων της υλοποίησης της υψηλής στρατηγικής είναι εξαιρετικά σημαντική, όπως επίσης και η συναγωγή σχετικών συμπερασμάτων περί του επιτυχούς συντονισμού των διαθεσίμων μέσων, τα οποία θα πρέπει να συσχετίζονται με τη σχετική θεωρία της στρατηγικής.

Σε περίπτωση αποτυχίας εκπλήρωσης, ή έστω μη ικανοποιητικής μερικής εκπλήρωσης, των επιδιώξεων της υψηλής στρατηγικής με το συγκεκριμένο σχέδιο, δηλαδή τον τρόπο χρήσης των διαθέσιμων μέσων, στον οποίο ο ρόλος της στρατιωτικής ισχύος είναι περιορισμένος και υποστηρικτικός (ρητή ή υπονοούμενη απειλή χρήσης βίας), και με την προϋπόθεση ότι τα διακυβευόμενα εθνικά συμφέροντα, για την προστασία ή την προώθηση των οποίων προκλήθηκε η αντιπαράθεση, είναι ζωτικά, η προσφυγή στον πόλεμο για τη συνέχιση της επιδίωξης εκπλήρωσής τους είναι αναπόφευκτη.

Στην προηγηθείσα περιγραφή, η προσφυγή στον πόλεμο επιλέχθηκε ως τελευταίο μέσο διαχείρισης της κρίσης. Δεν είναι απίθανο, ένας ή και όλοι οι αντίπαλοι να επιλέξουν την προσφυγή στον πόλεμο στην αρχή της κρίσης, πριν εξαντλήσουν κάθε άλλη δυνατότητα, γεγονός που πρέπει να επισημανθεί και να σχολιασθεί. Η άμεση προσφυγή στον πόλεμο ή η σχετικά σύντομη αναμονή για την απόδοση της εφαρμοζόμενης υψηλής στρατηγικής χαρακτηρίζει περισσότερο τους οπαδούς της ρεαλιστικής θεώρησης των διεθνών σχέσεων, και κατά συνέπεια ο πολιτικός προσανατολισμός των κυβερνήσεων είναι κρίσιμος επί του συγκεκριμένου θέματος.

Η απόφαση προσφυγής στο πόλεμο σηματοδοτεί τη μετάβαση στο επίπεδο της στρατιωτικής στρατηγικής, η σχεδίαση όμως της οποίας έχει αρχίσει πολύ ενωρίτερα ως ενδεχόμενο (στρατιωτικό) στρατηγικό σχέδιο.

Στρατιωτική Στρατηγική

Η προσφυγή στον πόλεμο, η ευθύνη της οποίας είναι αποκλειστικό προνόμιο της πολιτικής εξουσίας, ούτε εύκολη ούτε απλή είναι. Κατά συνέπεια, η ανάλυση του τρόπου με τον οποίο η κυβέρνηση έλαβε τη συγκεκριμένη απόφαση είναι εξαιρετικά σημαντική.

Η ανάλυση της διαδικασίας προσφυγής στον πόλεμο απαιτεί κατ' αρχάς και πρωτευτόντως την ανάλυση του εσωτερικού περιβάλλοντος των αντιπάλων. Η ανάλυση αυτή μπορεί να γίνει με βάση το αναλυτικό εργαλείο της Παράδοξης Τριάδας του Κλαούζεβιτς, η οποία στην απλουστευμένη της μορφή αποτελείται από τον Λαό, τον Στρατό και την Κυβέρνηση. Η ισορροπία της εν λόγω Τριάδας είναι κρίσιμη για τη λήψη της σωστής απόφασης περί της προσφυγής και της εν συνεχεία διεξαγωγής του πολέμου. Στην ανάλυση με βάση την Τριάδα, οι λαοί των αντιπάλων διαδραματίζουν εξαιρετικά σημαντικό ρόλο, και κατά συνέπεια είναι σημαντικός ο τρόπος με τον οποίο τοποθετούνται ως προς το

φαινόμενο του πολέμου. Είναι εξαιρετικά σημαντικό να γνωρίζουμε εάν ο λαός θεωρεί την προσφυγή στον πόλεμο ως την έσχατη λύση, αφού έχουν εξαντληθεί όλα τα άλλα μέσα για την επίλυση της διένεξης, και ποιές είναι οι επικρατούσες κυρίαρχες απόψεις στην κοινωνία και κατ' επέκταση στην κυβέρνηση, ως εκφραστή της βούλησης της πλειοψηφίας του λαού.

Εξίσου σημαντικός για την προσφυγή στον πόλεμο είναι ο πολιτικός προσανατολισμός της κυβέρνησης, ο οποίος, σύμφωνα με τα ισχύοντα στερεότυπα, μπορεί να είναι συντηρητικός (γεράκια) ή φιλελεύθερος, σοσιαλιστικός, αριστερός (περιστερές). Κατά συνέπεια είναι σημαντικό να επισημανθεί η θέση της συγκεκριμένης κυβέρνησης επί του θέματος, ήτοι το πόσο εύκολα είναι διατιθέμενη να προσφύγει στον πόλεμο για την επίλυση της κρίσης, αν θα επιμείνει αρκετά στη χρήση των άλλων μέσων αναμένοντας θετικά αποτελέσματα, ή εάν ο πόλεμος είναι γι' αυτήν απαγορευτικό μέσο για την επίλυση των διεθνών διαφορών και κατά συνέπεια δεν πρόκειται να λάβει την απόφαση να προσφύγει στον πόλεμο, ανεξάρτητα από το τίμημα που θα κληθεί να καταβάλει η χώρα. Η λήψη της απόφασης προσφυγής στον πόλεμο από την κυβέρνηση πρέπει να γίνεται ορθολογικά, αποφεύγοντας συναισθηματισμούς (στην Τριάδα του Κλαούζεβιτς, η κυβέρνηση εκπροσωπεί τη λογική). Η πτυχή αυτή της διαδικασίας λήψης της απόφασης, ήτοι το εάν η κυβέρνηση εκτίμησε σωστά τη σχέση κόστους – οφέλους πριν καταφύγει στον πόλεμο, πρέπει να εξετάζεται ενδελεχώς και να σχολιάζεται στο πλαίσιο της ανάλυσης.

Επειδή ακόμα και σε καθεστώς με καθιερωμένους και ισχυρούς θεσμούς, οι προσωπικότητες διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη λήψη των αποφάσεων, ιδιαίτερα όταν αυτές αφορούν σε σοβαρά θέματα, είναι εξαιρετικά διαφωτιστική, κατά περίπτωση και κρίνοντας εκ του αποτελέσματος, η αναφορά στις προσωπικότητες κατ' ελάχιστον του πρωθυπουργού (ή ασκούντος την εξουσία) και του αρχιστρατήγου, όπως επίσης και στις μεταξύ τους υφιστάμενες σχέσεις συνεργασίας. Η ανάλυση μπορεί γίνει και για άλλες προσωπικότητες, των οποίων ο ρόλος στην εξέλιξη της κρίσης και του πολέμου ήταν σημαντικός, κατά την κρίση του συντάκτη. Ένα εξαιρετικό παράδειγμα έντονης προσωπικότητας, για παράδειγμα, ήταν η πρωθυπουργός της Μεγάλης Βρετανίας Μάργκαρετ Θάτσερ, η οποία έπαιξε σημαντικό ρόλο στην απόφαση προσφυγής στον πόλεμο όπως επίσης και στη διεξαγωγή του, στη διαχείριση της κρίσης με την Αργεντινή επί του θέματος των νήσων Φώκλαντ το 1982.

Μπορεί επίσης να γίνει αναφορά στον τρόπο λήψης αποφάσεων των οργάνων της πολιτείας (Υπουργικό Συμβούλιο, Συμβούλιο Εθνικής Ασφαλείας ή Κυβερνητικό Συμβούλιο Εξωτερικών και Άμυνας (ΚΥΣΕΑ), Πολεμικό Συμβούλιο, κλπ), εφόσον υπάρχουν επαρκείς πληροφορίες και παρουσιάζει σχετικό ενδιαφέρον, με την έννοια του επηρεασμού της απόφασης από προσωπικότητες, συμφέροντα ή ιδεοληψίες. Για παράδειγμα, το σημείο αυτό είναι εξαιρετικά σημαντικό για την κατανόηση της διαχείρισης της κρίσης στα Ίμια από την ελληνική κυβέρνηση το 1996. Η ανάλυση αυτή θα πρέπει υποχρεωτικά να συμπεριλάβει το θέμα της συμμετοχής ή όχι του αρχιστρατήγου στο όργανο αυτό, καθώς και της συμβολής του στην επιβεβαίωση ή στη διαμόρφωση νέου πολιτικού σκοπού, στο βαθμό που είναι γνωστές οι συνθήκες υπό τις οποίες πραγματοποιήθηκε.

Στο πλαίσιο της λήψης της απόφασης προσφυγής στον πόλεμο από το αρμόδιο όργανο της πολιτείας η ανάλυση του πολιτικού σκοπού του πολέμου, στον οποίο έγινε ήδη αναφορά στο πλαίσιο της ανάλυσης της υψηλής στρατηγικής, θα χρειαστεί να

επαναληφθεί. Ο πολιτικός σκοπός είναι δυνατόν να διατηρηθεί ο ίδιος ή να τροποποιηθεί εάν θεωρηθεί ότι η προσπάθεια επίτευξής του στο πλαίσιο της υψηλής στρατηγικής έχει αποτύχει και απαιτείται προσαρμογή του στις νέες συνθήκες.

Η ανάλυση και ο σχολιασμός του πολιτικού σκοπού είναι επιβεβλημένη διότι από αυτόν απορρέει το έργο των ενόπλων δυνάμεων. Έτσι, ο σκοπός πρέπει να χαρακτηριστεί ως απεριόριστος ή περιορισμένος, με βάση την έκταση των επιδιώξεων της κυβέρνησης. Ο χαρακτηρισμός αυτός θα βοηθήσει τον συντάκτη να σχηματίσει μια πρώτη άποψη για τον βαθμό της πολεμικής προσπάθειας που θα απαιτηθεί για την επίτευξη του πολιτικού σκοπού. Είναι επίσης απαραίτητος ο σχολιασμός και η κριτική της συμβατότητάς του με τη θέση της χώρας στο παγκόσμιο σύστημα κατανομής ισχύος, ήτοι στο κατά πόσο είναι ρεαλιστικός. Ένας απεριόριστος πολιτικός σκοπός, υπερβολικά φιλόδοξος και ασύμβατος με τις δυνατότητες της χώρας, είναι πολύ πιθανόν να οδηγήσει σε στρατηγική υπερεξάπλωση και κατά συνέπεια να εμπεριέχει εξαρχής το σπέρμα της τελικής αποτυχίας.

Είναι επίσης απαραίτητο να επισημανθούν τυχόν περιορισμοί στη χρήση της στρατιωτικής ισχύος που έχουν επιβληθεί από την πολιτική ηγεσία και οι ενδεχόμενες επιπτώσεις τους στη διεξαγωγή των πολεμικών επιχειρήσεων. Για παράδειγμα, η αμερικανική πολιτική ηγεσία κατά τον πόλεμο του Βιετνάμ είχε επιβάλει τον περιορισμό της επέκτασης των επιχειρήσεων στο έδαφος γειτονικών χωρών (πλην των βομβαρδισμών του Βορείου Βιετνάμ), γεγονός που επηρέασε δυσμενώς την εξέλιξη των επιχειρήσεων.

Η φάση αυτή της διαχείρισης του προβλήματος δεν σημαίνει ότι η υψηλή στρατηγική διακόπτεται και αρχίζει να εφαρμόζεται η στρατιωτική στρατηγική. Η υψηλή στρατηγική είναι η ομπρέλα υπό την οποία λειτουργεί η στρατιωτική στρατηγική και της οποίας η υλοποίηση έχει σχέση με την ενεργοποίηση, σε πρωτεύοντα ρόλο, της στρατιωτικής ισχύος. Η αλλαγή της υψηλής στρατηγικής λοιπόν έχει την έννοια της αλλαγής του μίγματος των συντελεστών ισχύος που χρησιμοποιούνται, με την στρατιωτική ισχύ σε πρωταγωνιστικό ρόλο και τους υπόλοιπους συντελεστές ισχύος σε υποστηρικτικό. Κατά συνέπεια, στην ανάλυση δεν πρέπει να παραληφθεί η αναφορά στην παράλληλη εξέλιξη της υψηλής στρατηγικής, ήτοι στη χρήση των υπολοίπων συντελεστών ισχύος του κράτους από την κυβέρνηση στη διεξαγωγή του πολέμου, και στον τρόπο που αυτή επιδρά στην εξέλιξη των στρατιωτικών επιχειρήσεων και αντιστρόφως.

Με δεδομένη την απόφαση προσφυγής στον πόλεμο, τον πολιτικό σκοπό και τους σχετικούς περιορισμούς, είναι δυνατός ο χαρακτηρισμός του επικείμενου πολέμου. Η ένταξη του πολέμου σε ένα ή περισσότερα από τα γνωστά είδη του πολέμου, δίνει στον αναγνώστη μια ιδέα για τα γενικά χαρακτηριστικά του χαρακτήρα του.³ Οι χαρακτηρισμοί που μπορεί να λάβει ο επικείμενος πόλεμος είναι ανάγκης ή επιλογής, αμυντικός ή επιθετικός, κλασικός ή επαναστατικός, και δίκαιος ή όχι με βάση τα κριτήρια του δίκαιου πολέμου: προληπτικός, παρεμποδιστικός, χαμηλής εντάσεως, υβριδικός, κλπ. Αν και ο χαρακτηρισμός του πολέμου μπορεί να θεωρηθεί ότι έχει απλώς ακαδημαϊκή αξία, είναι σημαντικό να αναλυθεί και να σχολιασθεί το κατά πόσον ο αρχιστράτηγος και το επιτελείο του είχαν προβλέψει ένα τέτοιο είδος πολέμου και είχαν προετοιμάσει το στράτευμα γι' αυτό. Ιδιαίτερη σημασία στην περίπτωση αυτή έχει η εφαρμοσθείσα από τον καιρό της ειρήνης διαδικασία αμυντικής σχεδίασης.

³ Τα μεταβλητά χαρακτηριστικά του πολέμου συγκροτούν τον χαρακτήρα του, ενώ τα αμετάβλητα την φύση του

Στο σημείο αυτό της ανάλυσης, ο αρχιστράτηγος έχει λάβει την αποστολή του, στη μορφή του πολιτικού σκοπού, και είναι έτοιμος να προχωρήσει στη δική του σχεδίαση των πολεμικών επιχειρήσεων, μέσω των οποίων θα επιδιώξει την επίτευξη του πολιτικού σκοπού.

Πριν την ανάλυση του στρατηγικού σχεδιασμού του αρχιστρατήγου, είναι χρήσιμο να γίνει αναφορά στο στρατιωτικό δόγμα επί του οποίου εδράζεται η σκέψη του αρχιστρατήγου για τον τρόπο διεξαγωγής των πολεμικών επιχειρήσεων (αμυντικό ή επιθετικό δόγμα, κινητή ή σταθερή άμυνα, άμυνα σε στρατηγικό και επίθεση σε τακτικό επίπεδο, υποτίμηση του αντιπάλου, σκοπός των επιχειρήσεων, κλπ). Πρέπει να γίνει επίσης αναφορά στο είδος του στρατεύματος (εκστρατευτικός ή στατικός, επιστρατευόμενος, επαγγελματικός, αμειβόμενος, κλπ) και αναφορά στις δυνατότητές του, στο ηθικό του, στη σχέση του με το λαό και τέλος στο κατά πόσο είναι κατάλληλος για τη διεξαγωγή του συγκεκριμένου είδους πολέμου (για παράδειγμα, ένας στατικός στρατός, μη εκστρατευτικός, είναι ακατάλληλος για ανάληψη επιθετικών επιχειρήσεων μακριά από τη χώρα του).

Η επιτομή του στρατιωτικού επαγγέλματος, το απαύγασμα της πολεμικής τέχνης και το σημαντικότερο έργο του αρχιστρατήγου είναι η επιλογή του στρατιωτικού σκοπού του πολέμου, μετά από ενδελεχή ανάλυση του αντίστοιχου πολιτικού σκοπού και αφού ληφθούν υπόψη όλοι οι σχετικοί παράγοντες. Αυτή είναι ακριβώς η «γέφυρα»⁴ μεταξύ της πολιτικής και του πολέμου. Η επιλογή του στρατιωτικού σκοπού του πολέμου (ο οποίος ορισμένες φορές μπορεί να συμπίπτει με τον πολιτικό σκοπό, ιδιαιτέρως στις περιπτώσεις των περιορισμένων πολέμων) πρέπει να γίνεται με τρόπο ώστε η επίτευξη του να διασφαλίζει ή τουλάχιστον να συμβάλει αποφασιστικά στην επίτευξη του πολιτικού σκοπού. Αποτυχία επιλογής του στρατιωτικού σκοπού έτσι ώστε να υπηρετεί τον αντίστοιχο πολιτικό αποτελεί την τέλεια συνταγή της τελικής αποτυχίας, δεδομένου ότι ενδεχόμενα σφάλματα στο επίπεδο αυτό δύσκολα μπορούν να διορθωθούν σε χαμηλότερα επίπεδα (επιχειρησιακό και τακτικό). Η κριτική του συντάκτη για την ορθότητα της επιλογής του στρατιωτικού σκοπού είναι εξαιρετικά απαραίτητη και σημαντική στο πλαίσιο της στρατηγικής ανάλυσης.

Ο συντάκτης της ανάλυσης, έχοντας υπόψη του τη σχετική ισχύ των εμπολέμων, μπορεί να διατυπώσει μια πρώτη εκτίμηση για την επάρκεια των στρατιωτικών μέσων σε σχέση με τον προσδιορισθέντα στρατιωτικό σκοπό του πολέμου. Ο ενημερωμένος αναλυτής θα μπορούσε επίσης να προχωρήσει στην αξιολόγηση της απόφασης προσφυγής στον πόλεμο με βάση τα κριτήρια του δόγματος Weinberger, λαμβάνοντας υπόψη την εποχή και τις γενικές συνθήκες εντός των οποίων διατυπώθηκε το συγκεκριμένο δόγμα.

Η στρατηγική ανάλυση στο σημείο αυτό αναφέρεται στις στρατιωτικές επιχειρήσεις. Είναι απαραίτητο οι διεξαχθείσες επιχειρήσεις να εξετασθούν και να σχολιασθούν σε σχέση με τις θεμελιώδεις στρατηγικές έννοιες, όπως παρακάτω.

Η εξέταση και ο σχολιασμός των πολεμικών επιχειρήσεων είναι λογικό να ξεκινάει από το κέντρο βάρους, στο οποίο μπορεί να γίνει σχετική αναφορά εάν έχει διατυπωθεί ρητά ή να συναχθεί από τον συντάκτη, και να περιλαμβάνει σχόλια για την ορθότητα της επιλογής, με βάση την ασφάλεια της γνώσης των αποτελεσμάτων του πολέμου. Σημαντικό είναι

⁴ Grey, Colin. *The strategy bridge: Theory for practice*. Oxford: Oxford University Press, 2010.

επίσης να σχολιασθεί το εάν η πολεμική προσπάθεια συγκλίνει προς το κέντρο βάρους του αντιπάλου, έμμεσα ή άμεσα, ή εάν η σχετική προσπάθεια δαπανήθηκε σε δευτερεύοντα κέντρα ισχύος του αντιπάλου, άσχετα με το τελικό αποτέλεσμα.

Η ανάλυση πρέπει απαραίτητως να περιλαμβάνει σχετικές αναφορές και σχόλια:

- Στα επίπεδα σχεδίασης και διεξαγωγής του πολέμου, με την επισήμανση της υλοποίησης ή όχι του επιχειρησιακού επιπέδου, του επιτυχούς ή όχι ορισμού του διοικητού στο επίπεδο αυτό και της αξιολόγησης της συμβολής του στη διεξαγωγή του πολέμου.
- Στον τρόπο διεύθυνσης των επιχειρήσεων από μέρους των επιχειρησιακών διοικητών και του στρατηγικού διοικητή.
- Στη συνεργασία του αρχιστρατήγου με την πολιτική ηγεσία κατά τη διάρκεια των επιχειρήσεων.
- Στη διακλαδικότητα των διεξαχθέντων επιχειρήσεων και στη συμβολή των επί μέρους κλάδων των ενόπλων δυνάμεων στην επιτυχία του στρατιωτικού σκοπού του πολέμου.
- Στις διεξαχθείσες μάχες από την άποψη των αποτελεσμάτων και της συμβολής τους στην επίτευξη των επιχειρησιακών ή/και στρατηγικών αντικειμενικών σκοπών.
- Στην καταλληλότητα της δομής διοικήσεως και της δομής δυνάμεων στη διεξαγωγή των επιχειρήσεων και στη συναγωγή σχετικών συμπερασμάτων.
- Σε τυχόν παρεμβάσεις της πολιτικής ηγεσίας στον τρόπο διεξαγωγής των επιχειρήσεων και στην αξιολόγηση των επιπτώσεών τους στα αποτελέσματα.
- Στην τυχόν εφαρμογή αρχέτυπων στρατηγικών (αποφυγή της μάχης κλπ) κατά τη διάρκεια του πολέμου.
- Στον χαρακτηρισμό του πολέμου με βάση τις γενικές κατηγορίες της εξουθένωσης ή εξόντωσης, της φθοράς ή του ελιγμού, της άμεσης ή της έμμεσης προσέγγισης, των εσωτερικών γραμμών.

Ο τερματισμός των στρατιωτικών επιχειρήσεων σηματοδοτεί τον τερματισμό του πολέμου που μπορεί να έχει γίνει μέσω ανακωχής, τερματισμού των εχθροπραξιών ή άλλου τρόπου, εκτός και αν το αρχικό πρόβλημα επιλυθεί μέσω της διπλωματίας, η οποία εξακολουθεί να εργάζεται προς τον σκοπό αυτό μέσω τρίτων δρώντων και κατά τη διάρκεια των επιχειρήσεων. Στην τελευταία περίπτωση οι στρατιωτικές επιχειρήσεις τερματίζονται αυτοδικαίως, ανεξάρτητα από την επίτευξη ή όχι του στρατιωτικού σκοπού. Ο σχολιασμός των στρατιωτικών επιχειρήσεων πρέπει να γίνεται από τη σκοπιά του κατά πόσον έχει επιτευχθεί ο στρατιωτικός σκοπός του αρχιστρατήγου και κατ' επέκταση ο πολιτικός σκοπός του πολέμου.

Το πέρας των στρατιωτικών επιχειρήσεων μέσω ανακωχής ή συνθηκολόγησης ή παράδοσης ακολουθεί η σύναψη σχετικής συνθήκης ειρήνης. Η καταγραφή των κερδών ή απωλειών των εμπόλεμων είναι σημαντική, ως το απόλυτο κριτήριο του βαθμού επίτευξης των πολιτικών τους σκοπών. Είναι επίσης σημαντικό να επισημανθεί εάν και σε ποιο βαθμό επιλύθηκε η αρχική διαφορά που προκάλεσε την αντιπαράθεση και κατά πόσο η

επιτευχθείσα ειρήνη έχει προοπτικές επιβίωσης στο μέλλον ή εμπεριέχει το σπέρμα μιας μελλοντικής αντιπαράθεσης (όπως για παράδειγμα η συνθήκη των Βερσαλλιών του τέλους του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου).

Ανασκόπηση

Η στρατηγική ανάλυση ολοκληρώνεται με μια ανασκόπηση της ανάλυσης, η οποία περιλαμβάνει τα σημαντικότερα σημεία της, με κατάλληλο σχολιασμό του συντάκτη. Κατ' ελάχιστον, και ανάλογα με τον διαθέσιμο χώρο (έκταση της ανάλυσης), περιλαμβάνει:

- Τις αρχικές επιδιώξεις των βασικών δρώντων
- Τον τρόπο χρήσης των συντελεστών ισχύος για την επιδίωξή τους
- Κριτική για την αποτυχία (ή ενδεχομένως και την επιτυχία) της συγκεκριμένης (υψηλής) στρατηγικής
- Τη διαδικασία λήψης της απόφασης προσφυγής στον πόλεμο
- Τυχόν αλλαγή του πολιτικού σκοπού με την προσφυγή στον πόλεμο
- Τον στρατιωτικό σκοπό του πολέμου όπως επιλέχθηκε από τον αρχιστράτηγο
- Τον χαρακτηρισμό του αναληφθέντος πολέμου σύμφωνα με την γενική τυποποίηση των πολέμων σε είδη (κατηγορίες)
- Μια γενική περιγραφή των στρατιωτικών επιχειρήσεων σε στρατηγικό επίπεδο και τυχόν δραστηριότητα στους τομείς της διπλωματίας και της οικονομίας που έχει επιπτώσεις στην εξέλιξη της σύγκρουσης
- Τον τρόπο τερματισμού του πολέμου και τον βαθμό στον οποίο η επίτευξη του στρατιωτικού σκοπού συνέβαλε στην επίτευξη του αντίστοιχου πολιτικού
- Την συμφωνία ειρήνης
- Τον βαθμό στον οποίο οι αντίπαλοι επέτυχαν τους πολιτικούς τους σκοπούς
- Την ποιότητα της επιτευχθείσας ειρήνης

Η ακροτελεύτια παράγραφος της ανάλυσης είναι ένα γενικό σχόλιο του συντάκτη για την συγκεκριμένη αντιπαράθεση.

Αναφορά στο άρθρο: Μαυρόπουλος Παναγιώτης. *Η παράδοση τριάδα του Κλαούζεβιτς*. Πόλεμος και Στρατηγική, 31 Ιαν 2016, www.warandstrategy.gr.

* Ο Παναγιώτης Μαυρόπουλος είναι Αντγος ε.α.